

Q1 2023



Kuntarahoitus

Kuntien taloudessa odotettavissa jyrkkä käänne heikompaan vuonna 2024

Euroopan energiakriisi on jäänyt lauhan talven, energian säästämisen sekä valtioiden tukitoimien ansiosta odotuksia miedommaksi. Samaan aikaan Kiinan avautuminen piristää maailmankaupan näkymiä. Toisaalta inflaation sitkistyminen ja rahapolitiikan nopea kiristymisen lisäävät talouden epävarmuutta. Suomen suhdannetilanne pysyy vielä vuoden 2023 alkupuoliskolla heikkona. Kustannuspaine, korkojen nousu sekä sote-uudistuksen korjauserät heikentävät merkittävästi myös kuntatalouden näkymiä.

KUNTARAOITUS: SUOMEN TALOUDEN ENNUSTE, MAALISKUU 2023

Määrän muutos, %

| | | 2022 | 2023e | 2024e |
|-----------------|---------------------------|------|--------|-------|
| Tarjonta | Bkt | 2,0 | → -0,5 | → 1,5 |
| | Tuonti | 7,4 | ↓ -2,5 | ↑ 1,5 |
| Kysyntä | Yksityinen kulutus | 2,1 | ↑ -0,5 | → 1,5 |
| | Julkinen kulutus | 1,0 | ↓ 0,0 | ↑ 0,5 |
| | Investoinnit | 5,8 | ↓ -3,0 | ↑ 1,0 |
| | Vienti | 1,5 | ↓ -2,0 | ↑ 2,5 |
| Muut ennusteet* | Työttömyysaste (15–74 v.) | 6,8 | ↓ 7,3 | → 7,3 |
| | Kuluttajahintainflaatio | 7,1 | ↑ 5,0 | ↑ 2,3 |

Nuolet: ennustetta ↑ nostettu ↓ laskettu → säilynyt ennallaan.

*Ennuste vuosikeskiarvoina. Lähde: Tilastokeskus, Kuntarahoitus

Talouden narratiivi on alkuvuoden aikana muuttunut selvästi aiempaa valoisammaksi. Viimeisimpien ennusteiden mukaan Eurooppa olisi jopa kokonaan välttymässä taantumalta. Energian hintojen lasku on myös herättänyt toiveita inflaatiopaineiden nopeasta hellittämisestä. Tuoreimmat inflaatioluvut euroalueelta ovat kuitenkin olleet säännönmukaisesti odotuksia korkeampia. Kiinan talouskasvun nopea piristyminen saattaa myös kääntää raaka-aineiden hinnat uudelleen nousuun. Inflaatio-ongelmaa ei ole vielä nujerrettu, ja Euroopan keskuspankki voi joutua nostamaan korkoja selvästi enemmän kuin vielä vuoden alkaessa odotettiin.

Venäjän hyökkäyssodan seurannaisvaikutukset ovat iskeneet Suomen talouteen euroalueen keskiarvoa pahemmin.

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan seurannaisvaikutukset näyttäisivät lopulta iskeneen Suomen talouteen euroalueen keskiarvoa pahemmin. Venäjän kaupan tyrehtyminen on huomattavasti heikentänyt nettoviennin kehitystä. Korkotason nopea nousu on puolestaan purrut kotitalouksiin, joiden velat ovat tyypillisesti sidottu lyhyisiin rahamarkkinakorkoihin.

Suomi painui jo vuoden 2022 toisella puoliskolla tekniseen taantumaa. Vuoden 2022 viimeisellä neljänneksellä kysyntätekijöiden heikentyminen oli hyvin laaja-alaista. Erityisen voimakkaasti laskivat vienti ja investoinnit. Kokonaisuutena bkt kasvoi viime vuonna vielä noin 2 prosenttia edellisvuodelta siirtyneen mittavan kasvuperinnön ansiosta. Vuoden 2022 sisällä Suomen talous ei kuitenkaan kasvanut käytännössä lainkaan.

Vuosi 2023 lähti Suomessa liikkeelle laskevalla käyrällä ja rahapolitiikan yhä jatkuvat kiristykset lisäävät korkoherkän talouden epävarmuutta. Yksityisen kulutuksen ja investointien näkymä on heikko vielä ainakin vuoden 2023 alkupuoliskolla. Erityisesti asuntokauppa ja rakentaminen pysyvät toistaiseksi alamaissa. Toisaalta energian hintojen lasku, euroalueen näkymien kirkastuminen sekä toiveet Aasian viennin vedosta helpottavat jatkossa myös Suomen suhdannetilannetta.

Ensioreita työllisyyden heikkenemisestä on jo nähtävissä.

Vaikka talouden tulevaisuuden näkymä on jonkin verran parantunut, emme tässä vaiheessa muuta kasvun perusennustettamme. Näyttöä kysyntätekijöiden kestävästä vahvistumisesta tarvitaan vielä lisää. Arvioimme edelleen, että bkt supistuu vuonna 2023 0,5 prosenttia ja kasvaa 1,5 prosenttia vuonna 2024.

Työllisyytilanne näyttää Suomessa edelleen vahvalta ja on tärkein syvä taantumaa torjuva tekijä. Työllisyysaste on yhä historiallisen korkealla tasolla, eikä työttömyysasteeseen ole vielä juuri noussut. Silti joitakin ensioreita työllisyyden heikkenemisestä on jo nähtävissä: tehtyjen työtuntien määrä aleni viime vuoden viimeisellä neljänneksellä varsin voimakkaasti, eikä avoimia työpaikkojakaan ole enää yhtä runsaasti kuin kevään 2022 huipussa.

On odotettavissa, että käynnissä oleva minitaantuma jonkin verran nostaa työttömyyttä kuluvaan vuoteen aikana. Arvioimme keskimääräisen työttömyysasteen olevan sekä tänä että ensi vuonna 7,3 prosenttia.

Euroopan inflaatio on odotuksia sitkeämpi

Euroopassa inflaatio taittuu Yhdysvaltoja hitaammin, sillä hintajäykkyys on enemmän. Hintojen joustamisen hitaus pätee myös Suomeen: pitkät sopimushinnat päivittyvät vaihteittain ja inflaatiopaine venyy pidemmälle ajalle. Palkkojen nousu on Suomessa ja euroalueella ollut toistaiseksi jopa yllättävän maltillista eikä palkka-inflaatio-spiraalin riski ole toistaiseksi merkittävästi kasvanut. Inflaatio on joka tapauksessa osoittautunut odotettua sitkeämmäksi, ja viime kuukausien kehityksen vuoksi joudumme nostamaan kuluvaan vuoteen inflaatioennusteamme 5,0 prosenttiin. Vuonna 2024 arvioimme inflaation alenevan 2,3 prosenttiin.

Kustannuspaine tuntuu myös valtion ja kuntien taloudessa. Valtiolla erityisesti korkokustannukset sekä menot indeksidonnaisiin sosiaalietuuksiin kasvavat voimakkaasti. Kunnissa puolestaan käyttömenoissa on laaja-alaista kasvua, jota on vaikea vyöryttää esimerkiksi asiakasmaksuihin. Alkuvaiheessa inflaatio saattoi kasvattaa verotuloja, mutta jatkossa kustannusten nousu lisää julkisen talouden alijäämiä. Nämä alijäämät osin puskuroivat kansalaisten kohtaamia inflaatiovaikutuksia. Kustannuspaine ei kuitenkaan lopullisesti häviä, sillä julkisen talouden alijäämät on ennen pitkää katettava, mikä näkyy kotitalouksille heikompana palvelutasona tai korkeampina veroina ja maksuina. Samalla osa inflaatiopiikin negatiivisista vaikutuksista levittyy pitkälle tulevaisuuteen.

Osa inflaatiopiikin negatiivisista vaikutuksista levittyy pitkälle tulevaisuuteen.

Kuntien taloussuunnitelmat ennustavat heikkoja talousnäkymiä vuodesta 2024 alkaen

Vahvat verotulot ja koronan myötä saadut avustukset ovat tukenneet kuntien taloutta vuosina 2021 ja 2022. Vuosi 2023 näyttää kuntien talousarvioissa jatkuvan vielä vahvana. Iso syy ovat viiveellä maksettavat verohännät, joihin sote-uudistuksen toteutus ei vielä vaikuta. Vuodesta 2024 kuntatalous kuitenkin kääntyy selvästi heikommaksi kuntien talousarvioissa. Kunnat ennakoivat

sektorin vuosikatteen heikkenevän vuoden 2022 noin 3,4 miljardin euron tasolta noin 2,5 miljardiin euroon vuonna 2025. Noin 140 kuntaa (48 % kunnista) uskoo taloutensa kääntyvän alijäämäiseksi 2025 mennessä.

Vuosikatteen heikentyminen heijastuu suoraan toiminnan ylijäämiin. Kun kunnat olivat vuoden 2022 lopussa noin miljardi euroa ylijäämäisiä, tämä nollaantuu talousarvioissa vuoteen 2025 mennessä. Samaan aikaan kuntien investointitarpeet säilyvät ennallaan yli neljän miljardin vuositasolla.

Heikkenevän tulo-rahoituksen myötä lainojen tarve kasvaa. Vuonna 2025 kuntien arvioissa korollinen vieras pääoma kasvaa noin 22,4 miljardiin euroon, ja lainojen laskennallinen takaisinmaksuaika nousee vuoden 2022 viidestä vuodesta yhdeksään vuoteen vuonna 2025.

Kuntarahoituksen painelaskelma synkentää kuntatalouden tilannekuvaa

Kuntien talousarvioiden tulevaisuudenkuva on todennäköisesti liian positiivinen, koska inflaatio ja korkotasot ovat jatkaneet nousuaan talousarvioiden laatimisen jälkeen.

KUNTATALOUDEN KEHITYS 2023–2025, KUNTIEN TALOUSARVIOT VRT. KUNTARAOITUKSEN PAINELASKELMA

| | | 2023 | 2024 | 2025 |
|-----------------|--|--------------------|------------------|------------------|
| Toiminta | Verotulojen vuosimuutos, % | -47,5 % | -5,3 % | 2,5 % |
| | Valtionosuuksien vuosimuutos, % | -66,2 % -66,2 % | 2,3 % -14,8 % | -1,4 % 8,4 % |
| | Toimintakulujen vuosimuutos, % | -52,2 % -51,7 % | 2,0 % 3,5 % | 1,9 % 1,9 % |
| | Vuosikate | 3 529 3 263 | 2 582 1 333 | 2 494 1 452 |
| Rahoitus | Investoinnit, netto* | 4 760 | 4 678 | 4 310 |
| | Korollinen vieras pääoma | 19 184 19 450 | 20 946 22 460 | 22 426 24 982 |
| | Lainojen takaisinmaksuaika, laskennallinen** | 5 6 | 8 17 | 9 17 |

* Luvuista on vähennetty muiden rahoittajien osuudet investoinneista.

** Lainojen takaisinmaksuaika on laskennallinen tunnusluku, joka kuvastaa kuntien valmiuksia lainojensa hoitoon. Luku on laskettu jakamalla korollinen vieras pääoma vuosikatteella. Tunnusluku ei huomioi esim. kuntien kassavaroja, sijoitusomaisuutta tai omaisuuden markkina-arvoja.

- Kuntien talousarviot vuodelle 2023, taloussuunnitelmat vuosille 2024 ja 2025
- Kuntarahoituksen painelaskelma

Kuntarahoituksen painelaskelmassa on käytetty kehitysnäkymää, jossa kuntien talousarvioiden ennustetta on muokattu toimintakulujen inflaatiokorotuksella (+0,5 % vuonna 2023 ja +1,5 % vuonna 2024; yhteensä 2,0 %), korkeammalla korkotasolla (+1,0 % vuonna 2023, +0,4 % vuonna 2024 ja +0,4 % vuonna 2025; yhteensä 1,8 %) sekä hyvinvointialueuudistuksesta aiheutuvilla

valtionosuuskorjauksella (-600 miljoonaa euroa vuonna 2024 ja -300 miljoonaa euroa vuonna 2025). Kuntatalouden luvuissa on käytetty lähteinä Valtiokonttorin Tutki hallintoa -portaalia sekä kuntien ja kuntayhtymien Tilastokeskukselle raportoimia taloustietoja.

Kulukehitys, palkkaratkaisut ja korkotaso nostavat kuntien kuluja, eikä vuodelle 2023 tehty taloussuunnittelu sellaisenaan kannu uudessa ympäristössä. Taloustilanteen muutokset jatkunevat vaikeasti ennakoitavina vähintään vuosien 2023 ja 2024 ajan.

Kuntarahoituksen painelaskel- massa kuntien talous heikkenee selvästi talousarvioita enemmän.

Kuntarahoitus on laatinut kuntatalouden kehityksestä oman painelaskelman, jossa huomioidaan kuntien näkemyksen lisäksi viimeaikaiset muutokset inflaatio- ja korkokehityksessä sekä sote-uudistukseen liittyvä rahoituksen korjauserä. Emme muilta osin tehneet muutoksia kulurakenteeseen tai kuntien arvioimiin tuloihin. Painelaskelmassa kuntien talous heikkenee selvästi talousarvioita enemmän.

Vuosikate putoaa noin miljardilla eurolla ja lainamäärä kasvaa ylimääräisellä kahdella ja puolella miljardilla eurolla vuoteen 2025 mennessä. Lainojen laskennallinen takaisinmaksuaika kasvaa viidestä 17 vuoteen. Takaisinmaksuajan nousu johtuu pääosin heikentyvästä vuosikatteesta.

Korkosuoja ja pitkät viitekorot suojaavat kuntia suurimmilta korkojen nousun vaikutuksilta. Noin kaksi kolmasosaa kuntien lainasalkusta on suojattu, mikä antaa kunnille useamman vuoden aikaa sopeutua korkotason nousuun. Siltikin korkojen nousu kasvattanee tulevina vuosina kuntien rahoituskuluja noin 150–200 miljoonaa euroa vuosittain.

Kuntien on kyettävä nopeaan reagointiin

Vaikeasta taloustilanteesta selviämiseksi kunnat tarvitsevat uusia taloutta vahvistavia toimia tai lisärahoitusta.

Kuntien kyky vastata kulukehitykseen tulojen ja hinnoittelun kautta on rajallinen, koska maksukorotuksia on hankalaa ja hidasta viedä päätöksenteosta läpi. Valtionosuuksien kasvua hillitsevät valtion omat taloushaasteet ja sote-uudistukseen liittyvä rahoituksen korjauserä, joka leikkaa kuntien rahoitusta noin 600 miljoonalla eurolla vuonna 2024. Verokehitys voi yllättää myös positiivisesti, mutta siihen liittyy vahva suhdanneriski.

Korkean inflaation olosuhteissa kulukuri on entistäkin tärkeämmässä roolissa. Investoinnit tulee kohdistaa toimintaa kehittäviin ja taloutta vahvistaviin hankkeisiin. Monissa kunnissa tulee olemaan painetta uusille veronkorotuksille vuonna 2024, kun kunnat saavat hyvinvointialueuudistuksen jälkeen taas tehdä muutoksia veroprosentteihinsa.



Kuntarahoituksen suhdanne-ennusteesta vastaa yhtiön pääekonomisti, valtiotieteiden tohtori **Timo Vesala**. Vesalan näkemyksiin ajankohtaisista talousaiheista voi tutustua suhdanne-ennusteiden ja markkinakatsausten lisäksi myös Kuntarahoituksen Huomisen talous -podcastissa. Podcast löytyy Kuntarahoituksen [verkkosivuilta](#), [Spotifysta](#), [SoundCloudista](#) sekä [Applen](#) ja [Googlen](#) podcast-palveluista.

 [@TimoVesala](#)



Suhdanne-ennusteen kuntien taloutta käsittelevän osion ja kuntatalouden painelaskelman on laatinut Inspiran senior konsultti **Lauri Pekkilä**. Inspira on Kuntarahoituksen kokonaan omistama tytäryhtiö, joka tarjoaa talouden ja rahoituksen neuvonantopalveluja kunnille sekä niiden yhtiöille, kuntayhtymille, hyvinvointialueille sekä valtion tukeman asuntotuotannon toimijoille.

[Tutustu Inspiran neuvonantopalveluihin.](#)